

Samferdselskonferansen 2022, Loen

Omstilling av Geirangerfjorden verdsarvområde og omland

Møre og Romsdal
fylkeskommune

Innhold

Prosjektet Omstilling Geirangerfjorden verdsarvområde og omland

Kva har vore fokus i siste perioden?

Dialogmøte med KLD

Prioriterte prosjekt så langt

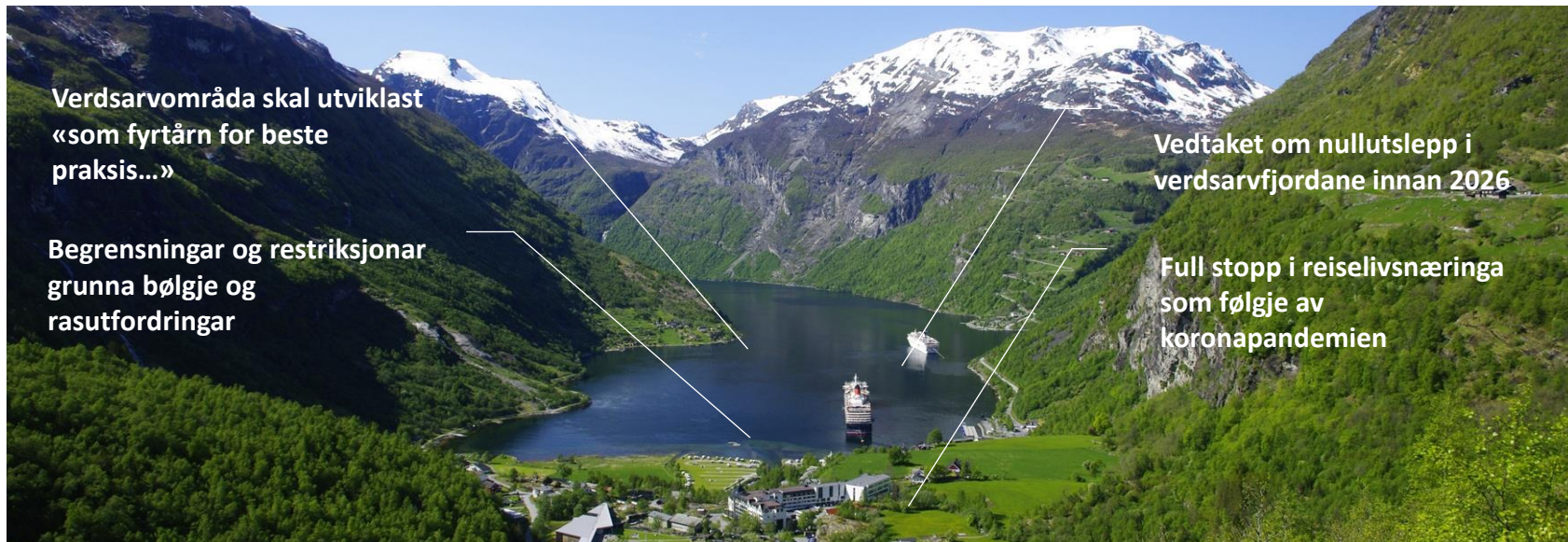
Vidare arbeid

Møre og Romsdal
fylkeskommune

Bakgrunn for prosjektet

Verdsarvområda skal utviklast
«som fyrtårn for beste
praksis...»

Begrensningar og restriksjonar
grunna bølge og
rasutfordringar

Vedtaket om nullutslepp i
verdsarvfjordane innan 2026

Full stopp i reiselivsnæringa
som følge av
koronapandemien

Utviklinga sidan opptarten av prosjektet:

- Eskalering av pandemien, men med betre utsikter for komande sesong (reiseliv)
- Semje om å jobbe for nullutsleppskravet..
- Straumsituasjonen vert meir og meir prekær (fjord/land)
- Strynefjellstunnelen med arm til Geiranger meir aktuell

Møre og Romsdal
fylkeskommune

Frå fylkesutvalet til strategi- og rammesak

Samrøystes vedtak frå fylkesutvalet mars 2020:

1. Møre og Romsdal fylkeskommune vil ta eit tydelegare ansvar for å bidra til ei positiv utvikling av Geiranger og verdsarvområdet, og vil delta inn i det vidare arbeidet med å få på plass «Forum Geiranger».
2. Møre og Romsdal fylkeskommune vil vurdere å definere Geiranger med omgavnader, delområde av verdsarvområdet Vestnorsk fjordlandskap, som eit omstillingsområde og søke støtte frå Kommunal- og moderniseringsdepartementet for eit omstillingsprosjekt.
3. Møre og Romsdal fylkeskommune vil bidra til å prøve ut nye verkemiddel for å oppretthalde landbruket i Geiranger og omlandet, t.d. gjennom utprøving av ein variant av "sveitsisk landbruksmodell".
4. Fylkeskommunedirektøren kjem tilbake med konkretisering av tiltak og kostnader i strategi- og rammesaka.

Strategi- og rammesak juni 2020:

- Vedtak om å sette av 10 mill. kroner over 3,5 år til utviklingsarbeid i Geiranger med verdsarvområde
- Prosjektleder i full stilling som skal koordinere fylkeskommunen sin aktivitet, men også mellom forvaltningsnivåa
- Jobbe saman med Geiranger-samfunnet, kommunar, fylkeskommune og staten for å sette i gang utviklingsprosjekt og konkrete tiltak

Tiltak	2021	2022	2023	2024	Sum
Prosjektleder i full stilling	1 mill. kr	1 mill. kr	1 mill. kr	0,5 mill. kr	3,5 mill. kr
Midlar til utvikling og omstilling i Geiranger-fjorden verdsarvområde og omland	2 mill. kr	2 mill. kr	2 mill. kr	0,5 mill. kr	6,5 mill. kr
Sum	3 mill. kr	3 mill. kr	3 mill. kr	1 mill. kr	10 mill. kr

Presentasjon av styringsgruppa

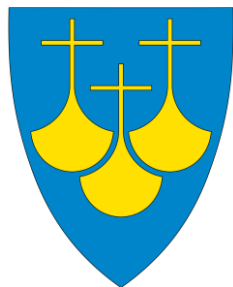
**Geirangerfjorden
verdsarv**

Dei sameinte nasjonane
sin organisasjon for
utdanning, vitenskap og kultur

Vestnorsk
fjordlandskap

STRANDA
HAMNEVESEN KF

ÅLESUND
Sunnmøre

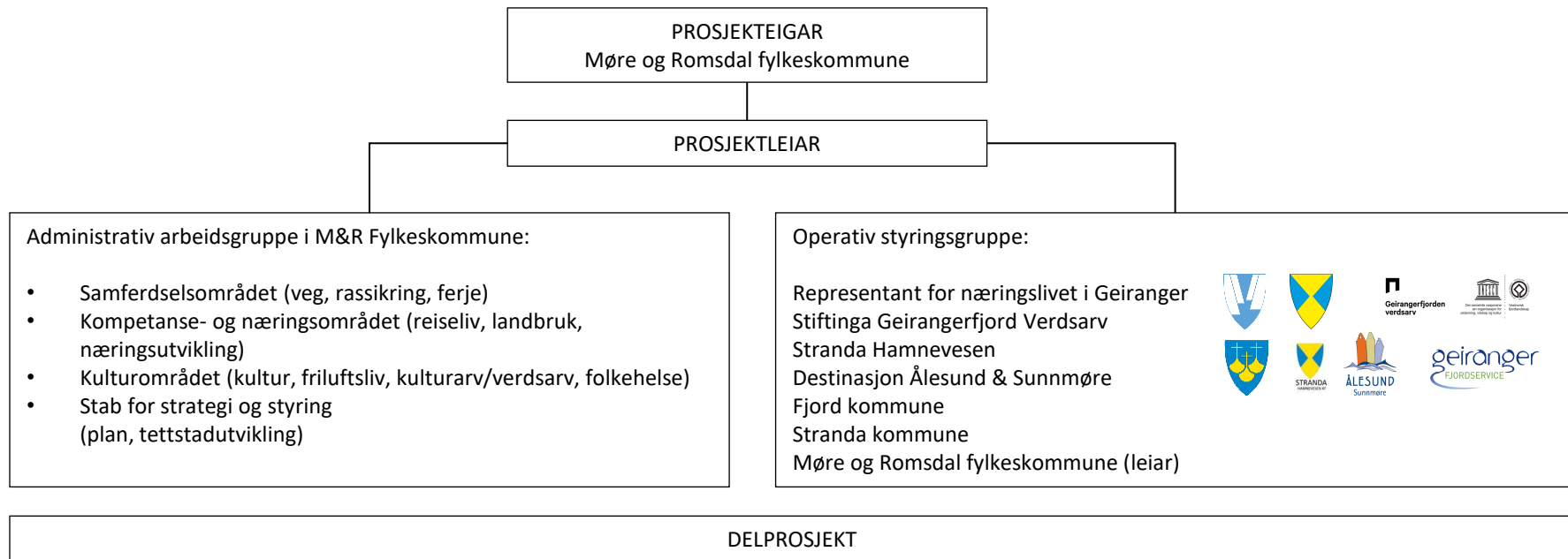
**Representant for
næringslivet i Geiranger /**

geiranger
FJORDSERVICE

Møre og Romsdal
fylkeskommune

Organisering

Møre og Romsdal
fylkeskommune

Køyreregjar

- Prosjektet skal støtte tiltak som bidreg til samfunns- og næringsutvikling knytt til verdsarvområdet
- Status for prosjektet skal rapporterast årleg til Kultur-, næring- og folkehelseutvalet
- Midlane sett av i prosjektet vert disponert av den operative styringsgruppa
- Tilskot til prosjekt skal løyse ut ytterlegare støtte:
  - Forprosjekt – kan støtte inntil 50 prosent av totalkostnad
  - Hovudprosjekt – inntil 33 prosent

Køyrereglar forts.

- Sentrale arbeidsoppgåver for prosjektleiar (i samarbeid med aktørane i styringsgruppa):
  - bidra til at kommunal, fylkeskommunal og statleg innsats i området er godt koordinert
  - identifisere og utvikle samarbeidsprosjekt i dialog med relevante aktørar
- Delprosjekta skal som hovudregel drivast i regi av andre

Målsetningar og målgruppa for prosjektet

Hovudmål

Prosjektet Omstilling Geirangerfjorden verdsarvområde og omland, skal jobbe for ei berekraftig nærings- og samfunnsutvikling for Geirangerfjorden verdsarvområde og omland, gjennom **koordinering og finansiering av delprosjekt** som bidreg til:

Resultatmål

Auka verdiskaping per turist/besøkande

- gjennom tiltak som sikrar berekraftig utvikling og forvaltning av Geirangerfjorden verdsarvområde

Lågare miljømessig fotatrykk per turist/besøkande

- med særleg fokus på omstilling til utsleppsfri ferdsel på verdsarvfjordane frå 2026, og meir miljøvenleg ferdsel på veg

Auka heilårsbusetjing

- gjennom utvikling av fleire heilårsopplevingar og -arbeidsplassar

Betne vilkår for landbruket

- gjennom utprøving av nye verkemiddel, t.d. gjennom utprøving av ein variant av "sveitsisk landbruksmodell".

Betne samarbeid og koordinering mellom forvaltning og næring

- ved å sikre informasjonsflyt og -deling mellom relevante aktørar

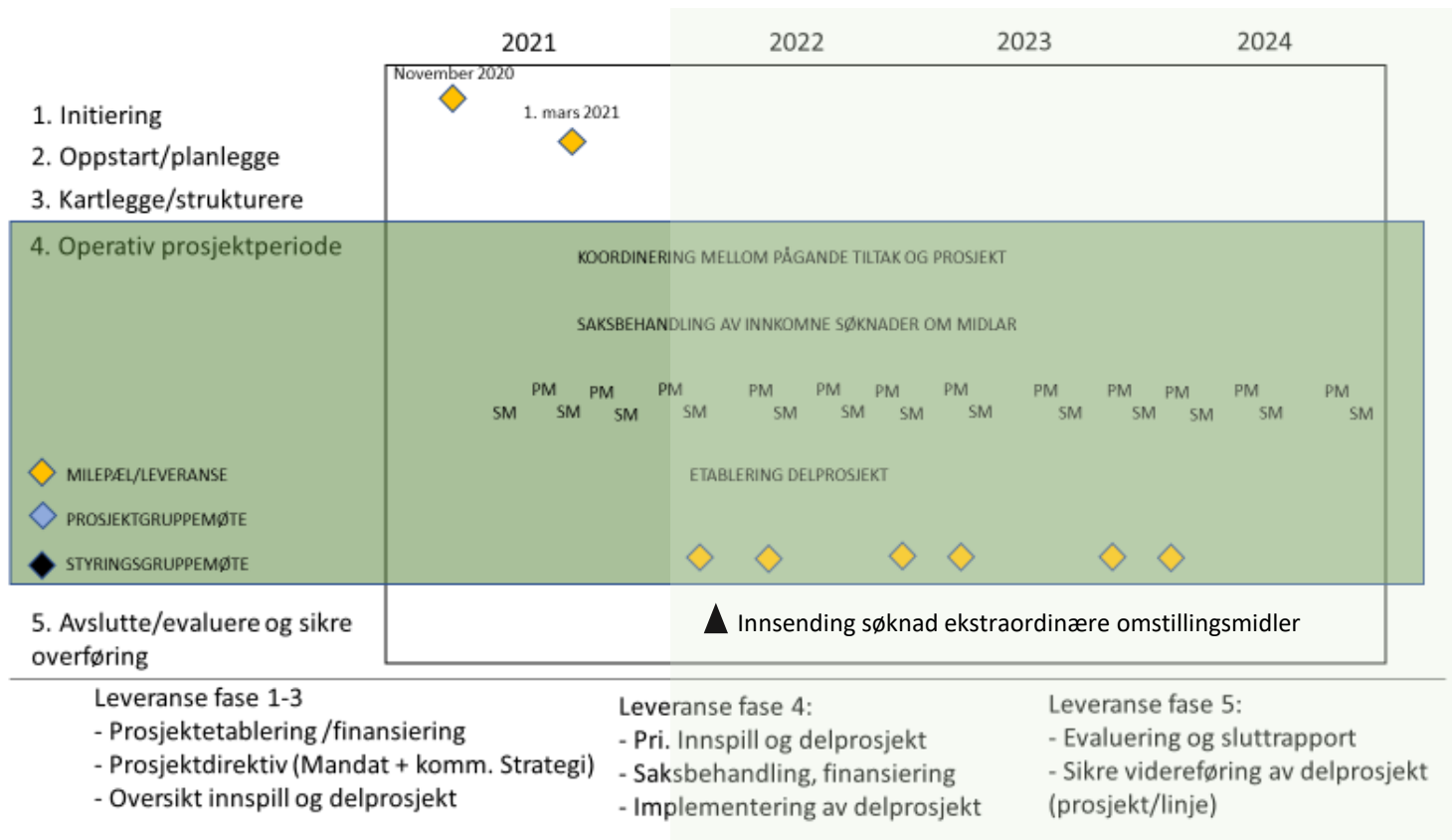
Målgruppe

Målgruppe for prosjektet skal i hovudsak vere kommunar, organisasjonar eller nettverk av bedrifter som skal gjennomføre fellestiltak. Enkeltbedrifter/bedriftsretta tiltak er ikkje ein del av dette prosjektet si målgruppe.

Møre og Romsdal fylkeskommune

Overordna arbeidsplan

Kva har vore fokus i siste perioden?

Dialogmøte med KLD

Straumforsyning til verdsarvområdet

Bakgrunn for brevet til SMK

- 3. mai 2018 fatta Stortinget nullutsleppsvedtaket – krav om nullutslepp frå turistskip- og ferjer i verdsarvfjordane våre. Verknad frå 2026. Ei samtidig innfasing av stadig skjerpande TIER-krav* fram til nullutsleppskravet trer i kraft. Cruiseanløp vert allereie kansellerte, med tapte inntekter som resultat
- I februar 2021 vart vedtak 690 og 691** fatta. Må tolkast som ei forplikting til regjering om at verdsarvfjordane vil få anløp også etter 2026
- Tiltakspakken det visast til i brev til SMK, har vore til politisk behandling i begge dei berørte kommunane og i Møre og Romsdal fylkeskommune
- **Nullutsleppskravet på verdsarvfjordane ønskast velkomen av Møre og Romsdal fylkeskommune og verdsarvkommunane Stranda kommune og Fjord kommune**
- Stortinget sitt nullutsleppskrav vil krevje ei enorm omstilling av næring og samfunn i Geiranger og omland. Denne omstillinga vil verken lokalsamfunnet, kommunen eller fylket klare åleine
- Forventingar om at sitjande Regjering støttar og følgjer opp

---

* TIER-krav: Særlege reglar om NOx og svovelutslepp i verdsarvfjordane

** Vedtak 690: Stortinget ber regjeringen bidra til gjennomføring av tiltak initiert av lokale og regionale myndigheter, som reduserer utslipp i verdensarvfjordene.

Vedtak 691: Stortinget ber regjeringen foreslå tiltak som sikrer verdensarvfjordene som anløpshavn for cruisebåter også etter 2026, blant annet ved at staten sikrer etablering av landstrøm i Flåm som planlagt innen 2022.

Behov for ekstraordinær utviklingspakke for Geirangerfjorden verdensarvområde og omland – dei naudsynte tiltakspakkane

Tiltakspakke 1

- Oppgradering av straumforsyninga og etablering av landstraum
- Smart Gateway, tidlegare Open sidefjord

Tiltakspakke 2

- Etablering av mottak for kloakk frå fartøy på fjorden
- Fjellhall i Geiranger sentrum

Tiltakspakke 1

Oppgradering av straumforsyninga og etablering av landstraum

- Rapportar viser allereie marginal straumforsyning
- Særskilde nullutsleppskrav spesifikt for verdsarvområdet krev omfattande oppgradering av el-forsyning til området
- Arbeidd med løysingar med tilførsel av anten 20 MW eller 40 MW inn til verdsarvområdet
- Utbygging må ta omsyn til verdsarvstatus, men også faren for ras både i traséar langs fjell og i fjorden. Set krav om tunnel i bakken og/eller sjøkabel.
- Utan straum inn til verdsarvområdet, stoppar omstillingsarbeidet!
- Behov for å setje i gang forprosjekt, som kan gi endeleg anbefaling av traséval

Førebels kostnadsrekna til mellom 500 – 750 mill.kroner. Men vil kunne ta fleire år å få realisert.

Smart Gateway, tidlegare Open sidefjord

- Klårt behov for å kunne ta større cruiseskip inn til Hellesylt cruisehamn, som ligg utanfor verdsarvområdet
- Dette i ein overgangsfase til teknologien tillét anløp av større cruisebåtar inn til Geiranger og Hellesylt
- Planlegg for omlasting av turistar på mindre nullutsleppsfartøy
- Ein midlertidig løysning for eit mindre område av verdsarvområdet. Vil gje moglegheit til vidare utvikling og omstilling i overgangsfasen.

Ingen kostnader involvert. Vi ber igjen om prioritering av denne saka.

Tiltakspakke 2

Etablering av mottak for kloakk frå fartøy på fjorden

- Stranda kommune er ureiningsmynde (på land) og har ansvar for ordningar som gjer det mogleg å samle inn og reinse kloakkutslepp frå mindre fartøy (ferjer og liknande)
- Kan sjå for seg å føre kloakk inn på eksisterande eller planlagde reinseanlegg i Stranda kommune. Dette i staden for å køyre kloakk ut av kommunen
- Auka trafikk på fjorden med mindre fartøy, kan medføre auka krav til kapasitet eller reinsing ved kommunale anlegg
- Analysearbeidet pågår i skrivande stund

Talgrunnlaget er førebels ikkje klart.

Fjellhall i Geiranger sentrum

- Nullutsleppskrav på fjorden, vil kunne gi auka press på vegane. Bilar og turistbussar.
- Allereie marginale løysingar på parkering og trafikkhandtering
- Dagens parkeringsanlegg legg beslag på sentrumsområde, og hindrar sentrumsutvikling
- Parkeringshall i fjell ligg inne som rekkefølgjekrav i ny områderegulering
- Parkeringshallen kan dekke andre behov og gi moglegheiter. Toalett og lager inne i fjell, ladestasjonar for bil/buss, kloakkreinseanlegg og moglegheiter for å halde konsertar og arrangement til dømes vinterstid. Heilårsturisme.
- Forprosjekt igongsett

Førebels kostnadsrekna til 200 mill.kroner (basert på liknande prosjekt i området)

Møre og Romsdal fylkeskommune, saman med verdsarvkommunane Stranda og Fjord ber med dette om dialog knytt til løyvingar over statsbudsjettet for å imøtekome Stortinget sine vedtak 690 og 691.

Prioriteringane er klare:

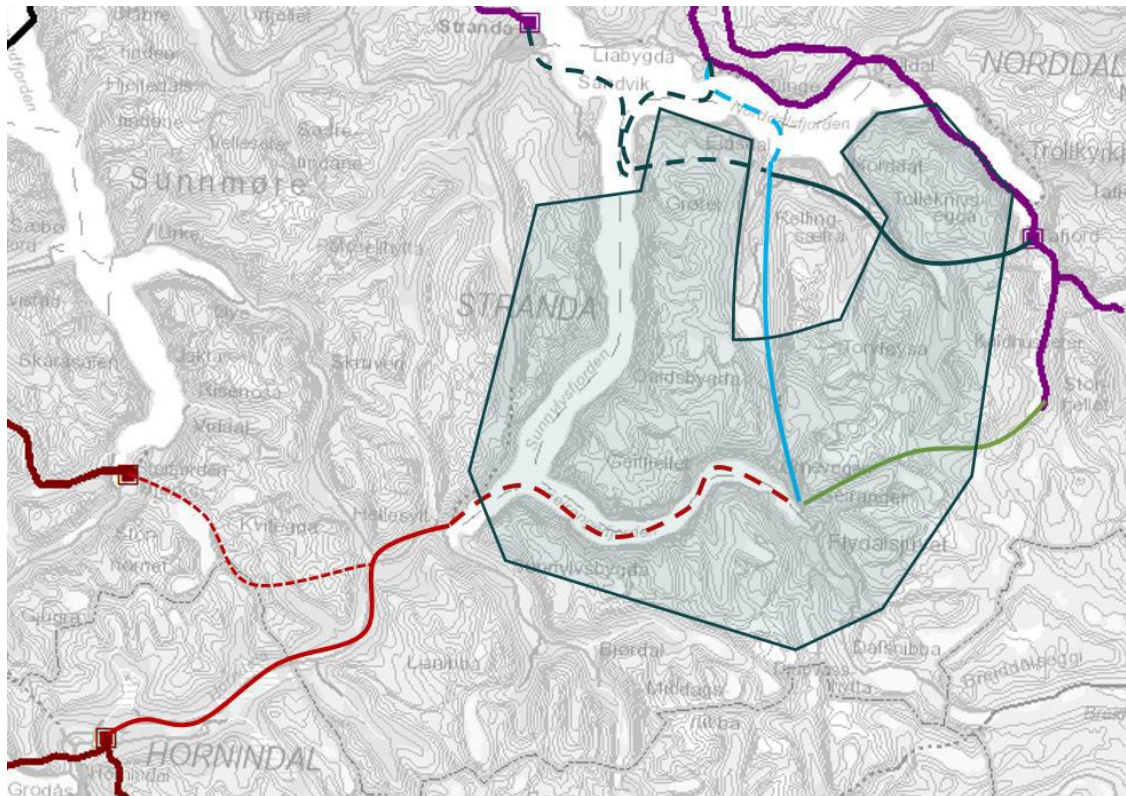
- **Smart Gateway i ein overgangsfase**
- **Løyvingar til å etablere ein straumforsyning tilpassa nullutsleppsregimet i verdsarvområdet**
- **Løyvingar til å kunne setje i gang tiltak , naudsynt som ein direkte konsekvens av nullutsleppsvedtaket**

Vi jobbar p.t. med to ulike løysingar på straumforsyninga inn til verdsarvområdet

- Via Mørenett sitt regionale nett
- Via Skjåk Energi (Skiaker nett) sitt regionale nett

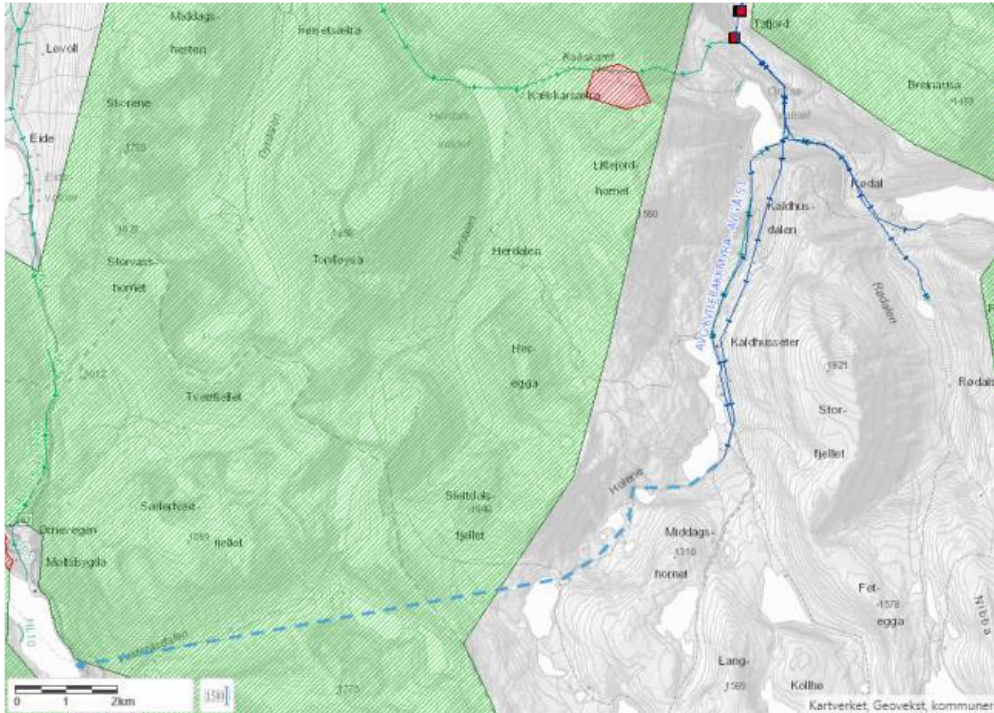
Mørenett har utarbeidd ein grovanalyse med utgangspunkt i effektbehov på 40 MW

- 40 MW baserer seg på samtidighet av 2 cruiseskip og 1 hurtigrute
- Uansett val av trasé krev dette store investeringar og lang realiseringstid (utløyser konsesjonsbehandling)

Mørenett har utarbeidd ein grovanalyse med utgangspunkt i effektbehov på 40 MW

1. Tafjord over Kaldhuseter

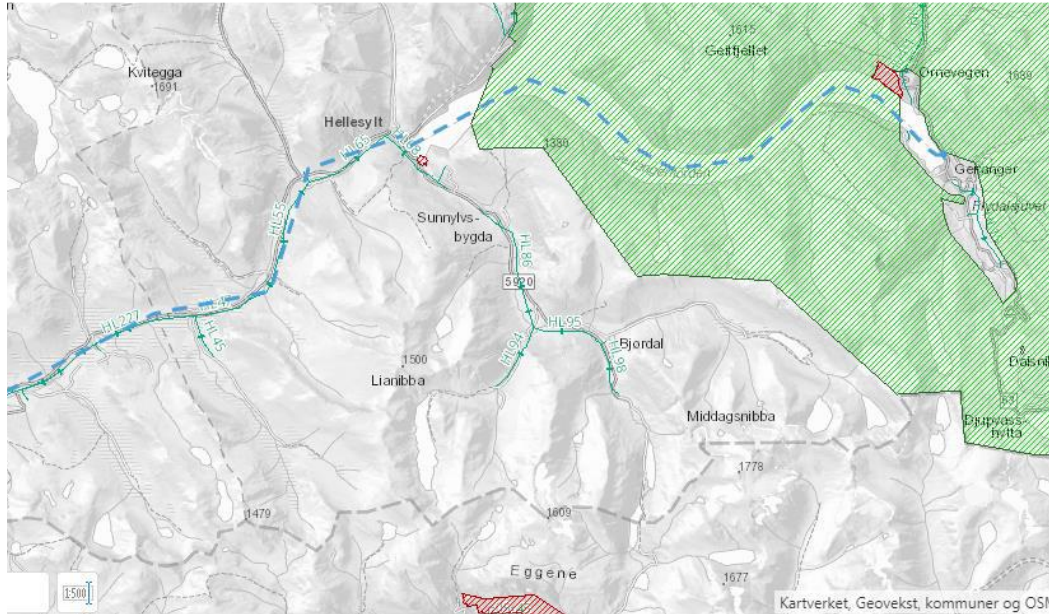

- Konseptet tar utgangspunkt i at man kan bygge 132 kV linje videre fra Tafjord K3 ved Kaldhuseter, og videre ca. 5 km opp i fjellet. Før verdensarvområdet etablerer man en tunnel som går direkte ned til transformatorstasjon (planlagt i parkeringsanlegg)

Mørenett har utarbeidd ein grovanalyse med utgangspunkt i effektbehov på 40 MW

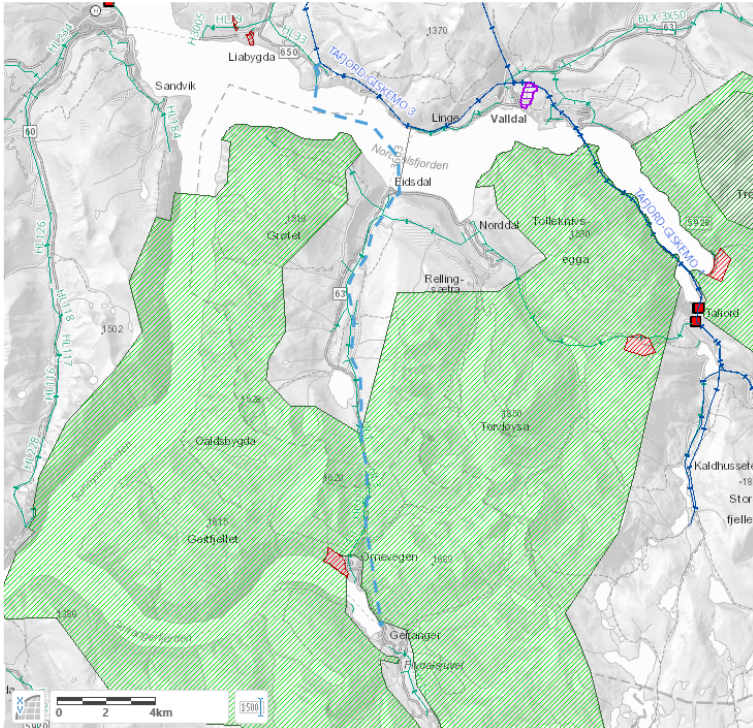
2. Tomasgard via Hellesylt

- Krever betydelig forarbeid, da det ikke er kapasitet til så mye som 40 MW i Tomasgard i dag.
- Regionalnettet i indre Nordfjord må oppgraderes til 132 kV før nødvendig kapasitet er tilgjengelig. Linja AS tar sikte på å gjennomføre dette fram mot 2030. Samlede kostnader for dette er foreløpig estimert til ca. 240 MNOK.
- Videre må det bygges ny linje fra Tomasgard til Hellesylt (ca. 20 km), og derfra til Geiranger via sjøkabel (ca. 20 km).

Mørenett har utarbeidd ein grovanalyse med utgangspunkt i effektbehov på 40 MW

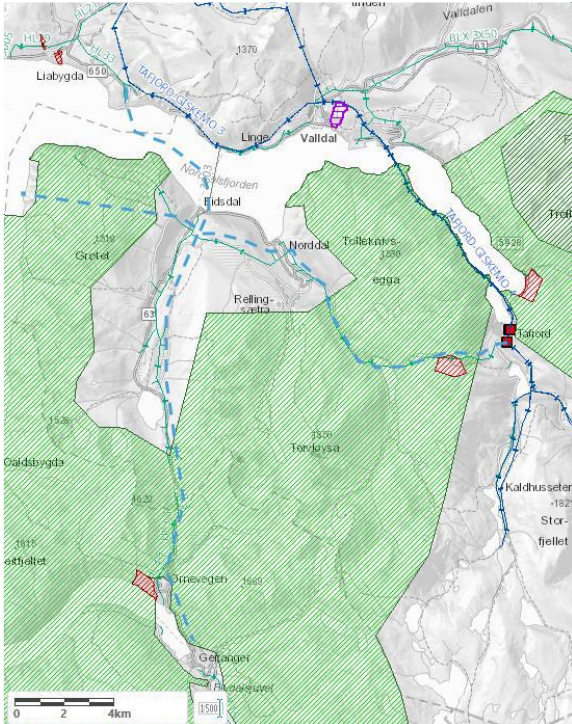
3. Overå via Eidsdal

- Knytter til 132 kV Tafjord- Giskemo 3 og 4 til et koblingsanlegg på nordsida av fjorden, for eksempel ved Overå. Derfra kan man gå med kabel ned til sjøen, og videre med sjøkabel til Eidsdal.
- Fra Eidsdal kan en bygge 132 kV linje opp til Eidsdalsvatnet hvor verdensarvområdet starter, og gå videre i kabel langs veien. Når det blir krevende å komme frem med kabel på fornuftig vis, sannsynligvis rundt toppen av Ørnesvingene, kan en bore tunnel ned til Geiranger transformatorstasjon.

Mørenett har utarbeidd ein grovanalyse med utgangspunkt i effektbehov på 40 MW

4. Via Eidsdal dersom Raudbergvika realiserast

- Det jobbes primært med to alternativer for forsyning av Raudbergvika; ett med 132 kV luftlinje fra Tafjord til Eidsdal og videre i kabel gjennom tunnel til Raudbergvika, og ett med tosidig sjøkabel fra Overå og Stranda.
- Hovedalternativet er 132 kV linje Tafjord – Eidsdal over Kallskaret. Linja vil gå gjennom verdensarvområdet og Herdalen, og krever dispensasjon fra vernestyret. Som avbøtende tiltak kan eksisterende 22 kV anlegg over Kallskaret og ned fra Skrednakken fjernes.
- Videre bygges 132 kV sjøkabel fra Raudbergvika og videre til Stranda
- Forsyning av Geiranger sammen med Raudbergvika vil følge omtrent samme føringsveger som foregående alternativ med forsyning fra Overå/Eidsdal, men her vil det åpne for felles løsninger/anlegg som gir kostnadsdeling på flere aktører

Uansett val av trasé – høy kost og lang realiseringstid

Tabell 2. Tidligfase grovestimat for kostnad til konsept 132 kV Tafjord- Geiranger

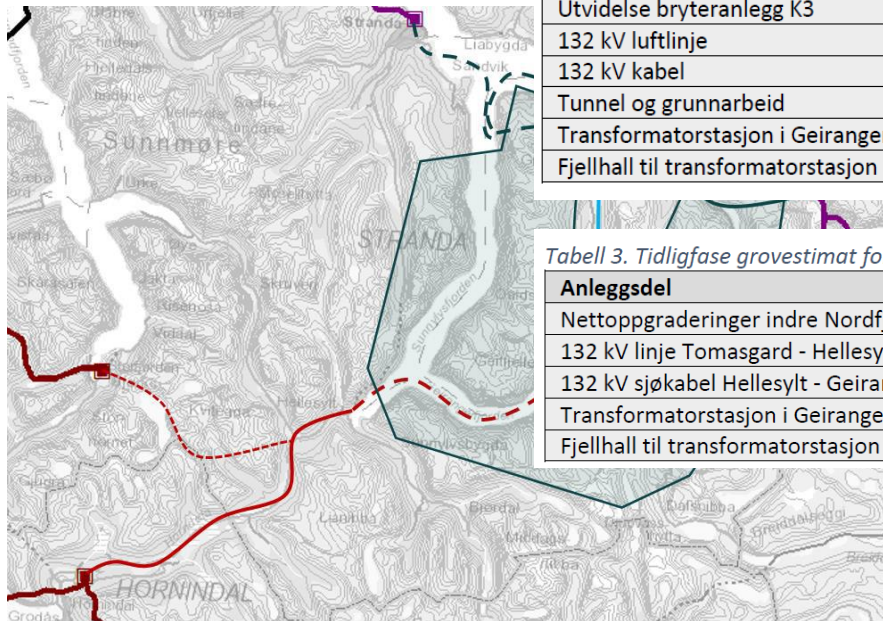
Anleggsdel	Lengde /antall	Kostnad
Utvidelse bryteranlegg K3	1 bryterfelt + kontrollanlegg	6-10 ¹ MNOK
132 kV luftlinje	5 km	30 MNOK
132 kV kabel	9 km	36 MNOK
Tunnel og grunnarbeid	9 km	Ukjent, ca. 300 ² MNOK inkl. grøft
Transformatorstasjon i Geiranger	2 transformatorer 40 MVA	80 MNOK
Fjellhall til transformatorstasjon	Ca. 25x40 meter	Ukjent

Kostestimater: 450 MNOK

Tabell 3. Tidligfase grovestimat for kostnad til konsept 132 kV Tomasgard- Geiranger

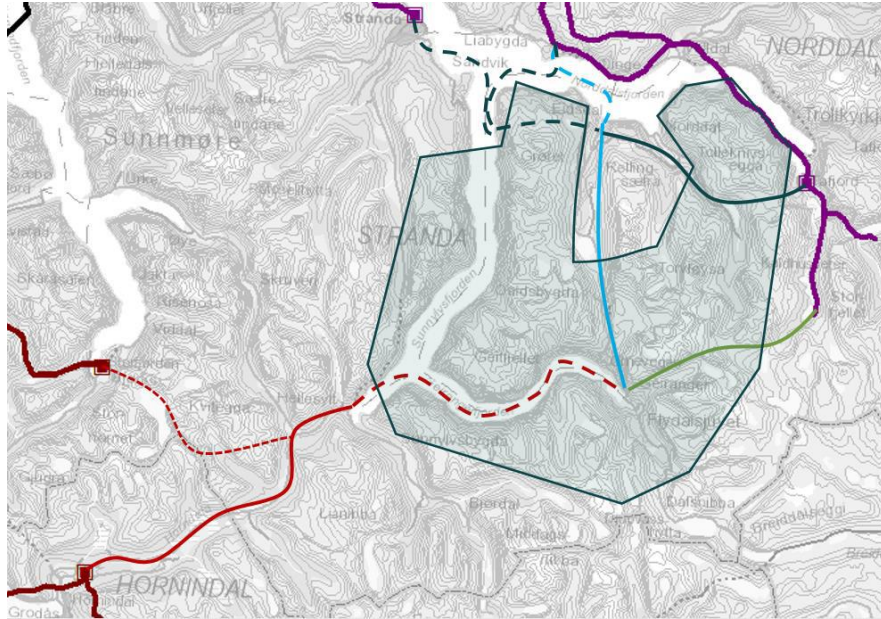
Anleggsdel	Lengde /antall	Kostnad
Nettoppgraderinger indre Nordfjord		240 ⁴ MNOK
132 kV linje Tomasgard - Hellesylt	20 km	110 MNOK
132 kV sjøkabel Hellesylt - Geiranger	20 km	320 MNOK
Transformatorstasjon i Geiranger	2 transformatorer 40 MVA	80 MNOK
Fjellhall til transformatorstasjon	Ca. 25x40 meter	Ukjent

Kostestimater: 750 MNOK

Vi jobbar derfor også no med løysingar på eit lågare effektbehov – 20 MW

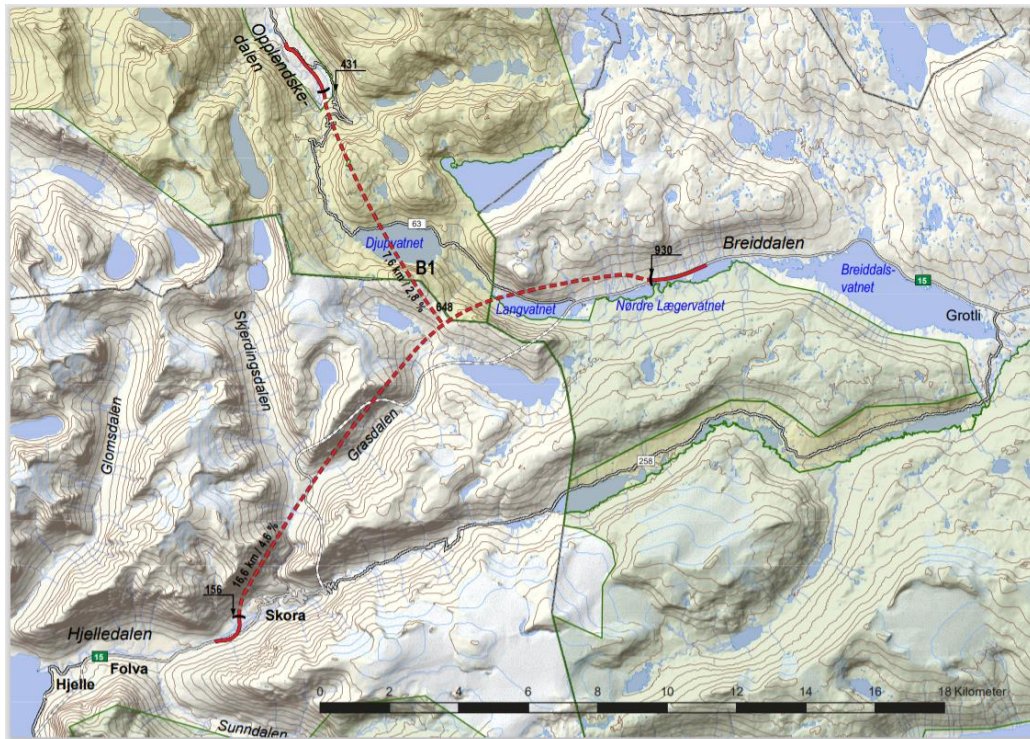

- Rasjonalet er teknologitutvikling på framtidige energiberarar. Signal om at andre energiberarar kan vere meir aktuelle i framtida.
- Stranda Hamnevesen har lagt inn bestilling på 16 MW(A)* for Geiranger, 16 MW(A) for Hellesylt, 8 MW(A) for Stranda **
- 20 MW inn til Geiranger kan potensielt løysast med 10 MW frå Mørenett og 10 MW frå Skjåk (gitt utbygging av RV15)
- Vil krevje nye trafoar og ny linje inn til Geiranger
- Frist for KSU 1.juli
- Langt lågare investering (jobbast med analyser). Kortare realiseringstid.
- Må sjåast i samanheng med tilførsel frå Skjåk Energi

* For denne typen anlegg er MWA riktig benevnelse (deler på 0,9)

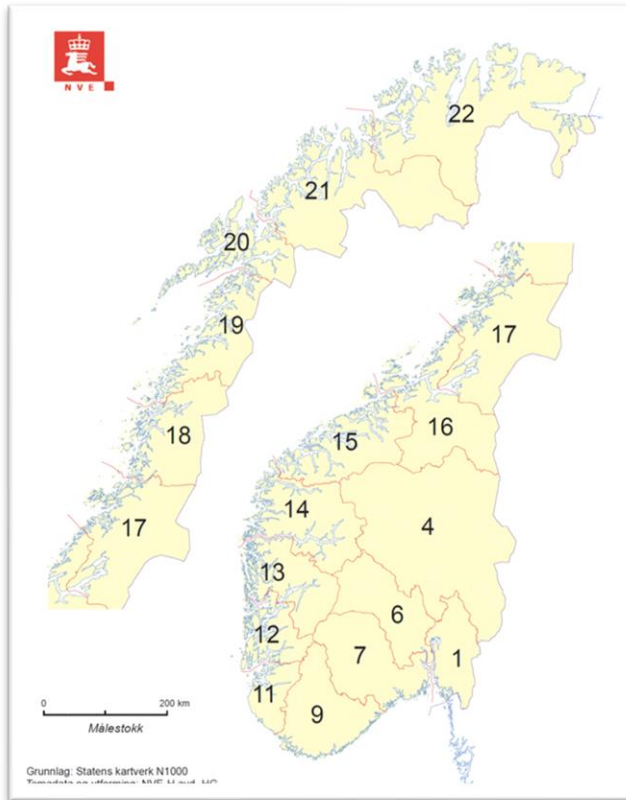
** Vart presisert frå Stranda Hamnevesen

Og her er Strynefjellstunnelen mogleg trasé for straumforsyning også inn til verdsarvområdet

- 26.06.2018: Konzeptvalvedtak: B1 med tunnelarm til Geiranger
- Kan nytte eksisterande linje (22kV) og tilføre 10 MW til Geiranger
- Skjåk Energi jobbar med kostanalyse for ein slik trasé. Vil inkluderast i pågåande KSU

Behov for koordinering av utredningsområda

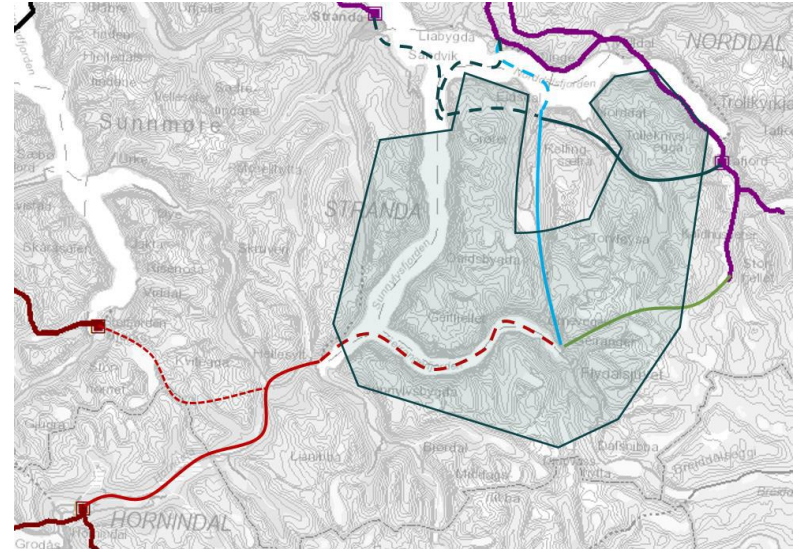

Ny Rv15 tunnel med arm til Geiranger:

- 3 arealkommunar
- 3 fylkeskommunar
- 3 statsforvaltarar
- 3 utredningsområder kraft

Vegen vidare

- Arbeide vidare opp mot SMK og relevante departement
- Lande endeleg behov og melde inn til KSU
- Sikre koordinering mellom dei ulike KSU ansvarlege
- Få på plass analysar av kostnad med trasé over planlagte RV15 Strynefjellstunnel – tal som viser kost prosjekt for prosjek vs. totalprosjektet

Takk for deres tid!